

УДК 338.516.22

JEL Classification: Q1, Q11

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906045>

О.О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук,
професор

С.А. ПТАШНИК, К.М. МЕЛЬНИК, кандидати економічних наук

Оцінка перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств

Мета статті - оцінити перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі дослідження успішності їх функціонування в сучасних умовах.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано діалектичний метод пізнання для аналізу наукових праць відносно проблематики розвитку та перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України; методи емпіричного дослідження для оцінки та опису сучасного стану й розвитку об'єкта дослідження.

Результати дослідження. Висвітлено залежність факторів впливу на оцінку перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств у межах існуючої ресурсної моделі аграрного комплексу. Допоки вітчизняне сільськогосподарське підприємництво базуватиметься на ресурсних засадах, забезпеченню результативності сприятимуть фактори землі, капіталу і праці, але без відчутної ролі інновацій. За цієї умови виключного значення набуває стратегія управління ресурсним потенціалом підприємств, бо, покладаючись зокрема на якість ресурсу землі, його необхідно зберігати у стані, достатньому для стабільної продуктивності. Таким чином, підприємства будуть змушені запроваджувати ефективні елементи стратегічного управління ресурсним потенціалом, що ефективно сприятиме перспективній конкурентоспроможності, тобто стане пріоритетною необхідністю. За ефективного поєднання усіх наведених елементів стратегічного управління ресурсним потенціалом переважна більшість сільськогосподарських підприємств залишатимуться перспективно конкурентоспроможними.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо визначення оцінки перспектив розвитку конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, а також окреслені елементи механізму стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства.

Практична значущість. Охарактеризовано основні ефективні елементи стратегічного управління ресурсним потенціалом, що в перспективі сприятиме розвитку конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Рис.: 2. Бібліогр.: 18.

Ключові слова: конкурентоспроможність; сільськогосподарські підприємства; земельна реформа; ресурсна модель розвитку сільськогосподарських підприємств; ресурсний потенціал, елементи стратегічного управління.

Непочатенко Олена Олександрівна - доктор економічних наук, професор, ректор Уманського національного університету садівництва (м. Умань, вул. Інститутська, 1)

E-mail: nepochatenko1@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1212-6335>

Пташник Світлана Андріївна - кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва (м. Умань, вул. Інститутська, 1)

E-mail: ChekalykSvt@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1470-9753>

Мельник Катерина Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва (м. Умань, вул. Інститутська, 1)

E-mail: kate_melnyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4638-4188>

Постановка проблеми. Необхідність адаптації до швидкозмінних зовнішніх викликів зумовлює обґрунтування системи стратегічних напрямів формування конкурентоспроможності, що має відповідати критеріям інноваційності, найменшої ризиковості та

максимальної ефективності. Лише у такий спосіб можливо наростити конкурентний потенціал сільськогосподарських підприємств, оновити їхню техніко-технологічну базу, мінімізувати ризики, забезпечити доступ до інвестиційних ресурсів і високу прибутковість діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження у сфері форму-

© О.О. Непочатенко, С.А. Пташник,
К.М. Мельник, 2019

вання конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств проведено такими відомими вченими-економістами, як: В. Андрійчук [1], К. Андрущенко [2], Л. Забуранна [3], Ю. Лупенко [5], М. Малік [6], В. Месель-Веселяк [7], Ю. Нестерчук [9], І. Охріменко [10], П. Саблук [14], О Шпикуляк [15] та ін. Однак, з огляду на важливість і багатогранність згаданої проблеми, в роботах науковців відсутня єдина точка зору, спостерігається суперечливість в методологічних і методичних підходах до оцінки перспектив конкурентоспроможності підприємств, галузей, ресурсів, що використовуються; напрямів її підвищення.

Мета статті - оцінити перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі дослідження успішності їх функціонування в сучасних умовах.

Виклад основних результатів дослідження. Формування і розвиток конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств як процес, який відбувається у механізмі їх функціонування, має відповідні перспективи, що визначають пріоритети на майбутнє. У межах існуючої ресурсної моделі аграрного комплексу, яка хоча й забезпечує результат, оцінка перспектив конкуренто-

спроможності сільськогосподарських підприємств залежить від багатьох факторів.

На сьогодні пріоритет сільськогосподарського підприємства зазвичай полягає у виробництві високомаржинальних сільськогосподарських культур із високим експортним потенціалом. Саме у такому підході до організації та здійснення сільськогосподарського виробництва переважна кількість підприємств вбачають перспективу. Вважаємо, що така модель збережеться, бо для зміни її на інноваційно спрямовану у більшості успішних виробників відсутня відповідна мотивація, а у тих, що бажають це зробити - відсутній достатній обсяг фінансових ресурсів для додаткових інвестицій.

Аналіз тенденцій розвитку виробництва продукції рослинництва і тваринництва сільськогосподарськими підприємствами України дозволив виокремити тенденції стосовно більшості показників. На основі тренду було виконано прогностичні розрахунки обсягів валової продукції рослинництва, виробленої сільськогосподарськими підприємствами України. Так, у 2022 р. прогностичний показник у рослинництві перевищить 214 млрд грн, у тваринництві - 81 млрд грн (рис. 1).

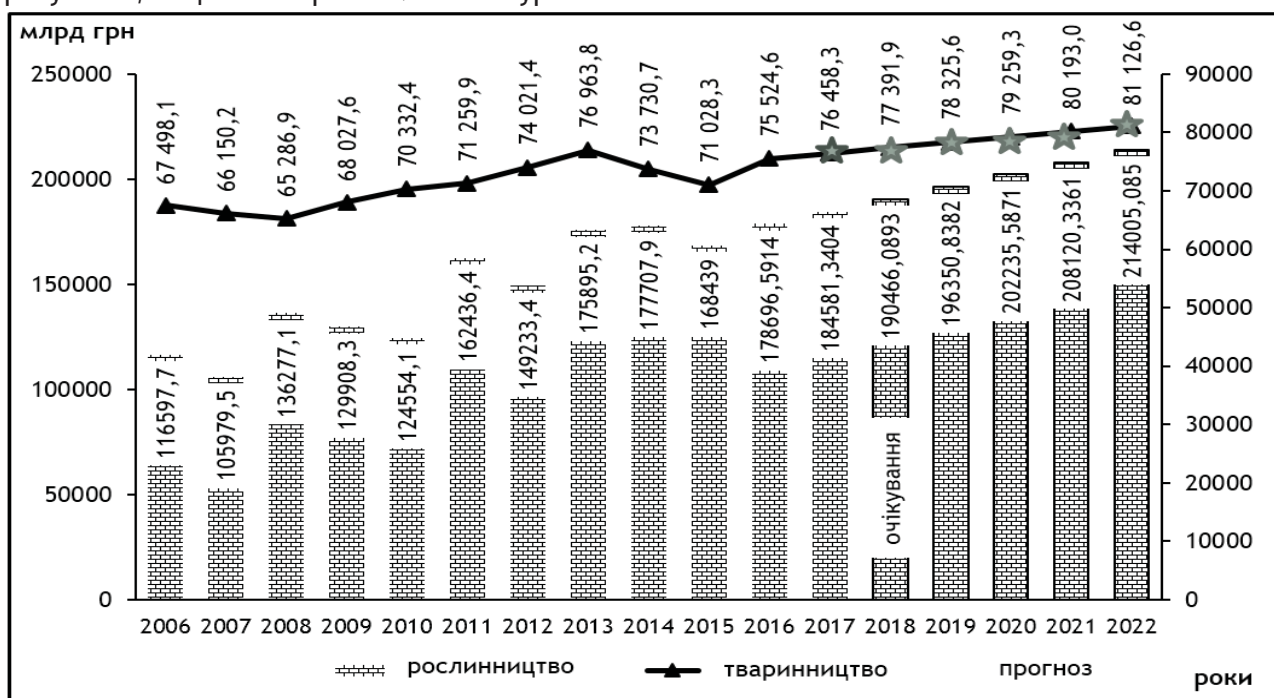

Рис. 1. Фактичні й прогностичні обсяги валової продукції галузей рослинництва і тваринництва сільськогосподарських підприємств України у постійних цінах 2010 року

Джерело: Сформовано за даними Державної служби статистики України та спрогнозовано авторами.

Прогностично оцінюючи майбутні перспективи сільськогосподарського підприємництва

в межах передбачень ефективності та конкурентоспроможності, а також врахову-

ючи факт організаційно-економічної невідзначеності, вважаємо, що в стратегічному плані усе може змінитися. Серед основних чинників, здатних кардинально вплинути на перспективи загальної конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, слід вказати такі:

1) завершення земельної реформи – за умови скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення й запровадження ринку може змінитися структура виробництва продукції та цільові ринки її збуту;

2) утвердження структури підприємств за пріоритетами власності на землю і зміна балансу галузей сільського господарства – поступова переорієнтація з ресурсної моделі на інноваційну, зменшення ролі товарних господарств у забезпеченні зокрема внутрідержавного попиту на сільгосппродукцію та продовольство;

3) підвищення рівня інвестиційної привабливості високозатратних виробництв – нарощування обсягів виробництва підприємствами продукції тваринництва, насамперед за умови зростання рівня купівельної спроможності населення;

4) поліпшення системи аграрної логістики та інфраструктури просування сільськогосподарської продукції від виробника до споживача – ліквідація численних «непродуктивних» посередників і збільшення частки в ціні безпосереднього виробника;

5) підвищення якості вітчизняної сільськогосподарської продукції з доведенням її до рівня європейських стандартів – розширення географії експорту продовольства, особливо тваринного походження;

6) зміна кліматичних умов – зміни в структурі вирощування сільськогосподарських культур, що вплине зокрема на вартісні оцінки сільськогосподарського виробництва.

Ці та ряд інших факторів потенційно можуть змінити в майбутньому структуру сільськогосподарського виробництва й вплинути на перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Разом із тим у проведених оцінках перспективи було враховано результати сьогодення. Зокрема найбільш вагомий організаційно-економічний вплив на зміну рівня конкурентоспроможності здатне справити завершення земельної реформи – запровадження ринку землі [2, 6, 14]. Згадане питання потрібно розкрити дещо предметніше, адже ракурс його вирішення

кардинально впливає на зміну структури сільгоспдідприємств, їхню конкурентоспроможність, визначаючи можливості спеціалізації, інтеграції, кооперації виробників, засади концентрації виробництва.

Пріоритет перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств у запровадженні ринку землі очевидний, адже за умови сформованості конструктивного законодавства, яке забезпечуватиме рівність усіх учасників ринку, враховуватиме потреби сільських територій, безумовно, автоматично зростає інвестиційна привабливість галузі. Маючи можливість придбати землю у власність, включити її на ринкових засадах в економічний оборот, сільськогосподарський товаровиробник прагнучиме до інноваційно-інвестиційного розвитку. Значне мотиваційне підсилення отримають нееконімічні чинники формування та розвитку конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, такі як: екологізація виробництва, збереження ґрунтів тощо. Загалом питання ринку землі є ключовим в оцінці перспективи конкурентоспроможності, бо автоматично змінюється ставлення до землі як власності, а земля – основний засіб виробництва в сільському господарстві.

З авторської точки зору, спонукальним мотивом виробництва у процесі збільшення орендованих площ землі повинно бути прийняте державою рішення щодо купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення. Надання кредитів в іпотеку спростить вищевказані процеси, тим самим власник повною мірою отримає право розпоряджатися землею. На даний час в Україні не існує ринкової земельно-правової системи, земельний устрій країни спирається на правову базу, якої недостатньо у конкуруючому економічному середовищі.

Важливо звернути увагу на структурний аспект як сукупність співвідношень участі певної категорії підприємств у виробництві окремих видів сільськогосподарської продукції. Для вітчизняних сільськогосподарських підприємств характерною проблемою, що позначається і в подальшому позначатиметься на конкурентоспроможності, виступає галузева незбалансованість системи ведення господарства [10]. У виробництві окремих видів сільськогосподарської продукції переважають або великі, або дрібні господарства. По-іншому, перспективу конкурентоспроможності експортоорієнтованої

продукції формують великі та середні підприємства, а продукції тваринництва для споживання на внутрішньому ринку - переважно малі. Як приклад наведено аспекти прояву конкурентоспроможності:

- суб'єктів непідприємницького статусу - це господарства населення, які постали перед проблемою структурної позиції на ринку і неспроможні забезпечити високоякісним стандартизованим товаром;

- великих та середніх підприємств - спеціалізуються на вирощуванні експортоорієнтованих, високомаржинальних сільськогосподарських культур.

У процесі оцінки було враховано, що перспектива конкурентоспроможності завжди залежить від структурно-видових ознак виробництва, а також статусу сільськогосподарського виробника - підприємство чи непідприємницька структура (господарства населення). При цьому переважну частку трудомісткої сільськогосподарської продукції в Україні виробляють господарства населення: тваринницької - 54%, овочів - 86, плодів і ягід - 86% [6, 7, 12].

За ресурсної моделі формування та розвитку конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, для збереження логіки пропозицій забезпечення перспективи, за головний індикатор береться наявність ресурсу землі. Варто зазначити, що показник забезпеченості сільськогосподарськими угіддями населення в Україні один із

найвищих у світі. Проте рівень використання потенціалу країни недостатній. Як наслідок, низька ефективність сільськогосподарського землекористування, що за показником урожайності певних культур значно відрізняється від показників провідних світових виробників аналогічної продукції. Як причину слід вказати незадовільний стан матеріального і технічного забезпечення сільськогосподарських виробників.

Допоки вітчизняне сільськогосподарське підприємництво базуватиметься на ресурсних засадах, забезпеченню результативності сприятимуть фактори землі, капіталу і праці, але без відчутної ролі інновацій. Проте за цієї умови виключного значення набуває стратегія управління ресурсним потенціалом підприємств, бо, покладаючись зокрема на якість ресурсу землі, його необхідно зберігати у стані, достатньому для стабільної продуктивності. Для більшості сільськогосподарських підприємств України, в умовах сучасного періоду функціонування економіки сільського господарства, перспективи конкурентоспроможності пов'язані переважно з якістю землі, її збереженням та раціональним використанням. Таким чином, підприємства будуть змушені запроваджувати ефективні елементи стратегічного управління ресурсним потенціалом. Це проектно сприятиме перспективній конкурентоспроможності і стане пріоритетною необхідністю (рис. 2).

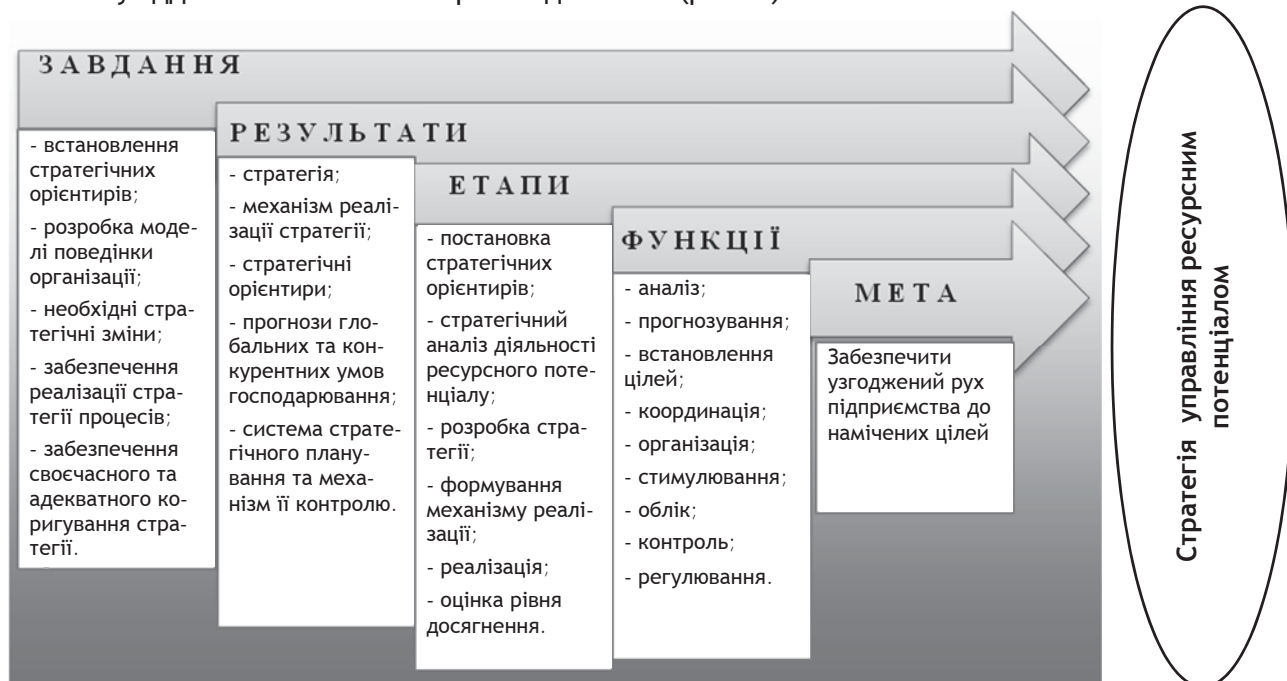

Рис. 2. Елементи стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства

Джерело: Авторська розробка.

Правильно обрана підприємством стратегія стосовно управління ресурсним потенціалом буде запорукою досягнення поставленої мети. Неможливе формування елементів стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства без розроблення стратегічних пріоритетів.

За ефективного поєднання усіх наведених елементів стратегічного управління ресурсним потенціалом переважна більшість сільськогосподарських підприємств залишатимуться перспективно конкурентоспроможними. Підставою для саме такої прогностичної оцінки слугує приклад Черкаської області, де якісна оцінка землі одна з найвищих в Україні. Тому фактор родючості забезпечить у свою чергу конкурентоспроможність виробленої продукції, що становить основу конкурентоспроможності підприємств, у тому числі й персоніфіковано проаналізовані. За незмінних організаційно-економічних умов цей прогноз перспективи відповідає діяльності підприємств із переважанням рослинництвом (експортоорієнтовані, високомаржинальні культури).

За інших передумов, зміни структури сільськогосподарського виробництва, введення в організовану систему ринку інноваційно спроможних виробників, підтримка державою високозатратних виробництв, формування й розвиток конкурентоспроможності вибудовуватимуться абсолютно за інших умов - на засадах інноваційної спрямованості. Такий сценарій цілком ймовірний, при цьому конкурентоспроможними будуть виключно підприємства, які переорієнтовуються на інновації, екологізацію та виробництво «здорової їжі».

У прогностичних оцінках перспектив конкурентоспроможності варто звернути увагу на таку важливу проблему, як дефіцит фінансових ресурсів. Це створює перешкоди для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема, через брак інвестиційних коштів, високу вартість кредитів, а також низький рівень державної підтримки сільського господарства. Проте, прогнозуючи розвиток і здійснюючи оцінку перспективи конкурентоспроможності, необхідно враховувати один важливий парадокс - інвестиції спрямовуються в ресурсну модель, тому конкурентоспроможними залишатимуться підприємства, що підтримують її на достатньому рівні.

За різними статистичними оцінками, у 2017 р. обсяг капітальних інвестицій в українську галузь сільського господарства досягнув рекордних 57,8 млрд грн, що на 30,7% більше від показників попереднього року [3, 18]. Це свідчить, що Україна досягла високого рівня інвестиційної привабливості. Прогнозується зростання інтересу іноземних інвесторів до галузі тваринництва, що було б доречним, адже у цій сфері господарювання лише збільшення обсягів вирощування птиці забезпечує рентабельність. Так, птахівничі підприємства демонструють швидкий оборот капіталу, тому конкурентоспроможні за витратами, на відміну від виробників молока, м'яса худоби і свиней.

Фінансовий аспект прогнозування розвитку та оцінки перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств особливий і важко передбачуваний. За різними аналітичними оцінками, фінансування сільськогосподарської галузі України з кожним роком збільшується, у 2018 р. передбачалося зростання на 16% порівняно з показниками 2017 р. Відповідно до проекту джерелами підтримки агросектору мали бути: кошти бюджету за загальним та спеціальним фондами, кошти кредиту Європейського банку розвитку, державні гарантії [1, 5, 10, 11].

За проведеними оцінками, перспективи конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств тут варто пов'язувати з такими складовими, як: гармонізація вітчизняного законодавства і стандартів з європейськими аналогами; узгодження системи контролю якості та безпечності продовольства; стимулювання сільськогосподарських підприємств до активного запровадження європейських стандартів у своїй господарській діяльності.

На наше переконання, на теперішньому етапі держава вживає певних заходів щодо вирішення поставлених проблем, адже усвідомлення подальшого негативного впливу очевидне. Прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на спрощення умов і формування прозорих правил ведення господарської діяльності в аграрному секторі, гармонізацію вітчизняного законодавства зі світовими та європейськими вимогами, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, створення привабливого середовища для залучення в галузь інвестицій, дифузії інновацій та загалом посилення

конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Висновки. У розвитку сільськогосподарських підприємств та в перспективі їх конкурентоспроможності важливого значення набуло вирішення таких проблем, як: недостатнє й несистемне забезпечення суб'єктів господарювання фінансовими ресурсами, що стримує відтворювальні процеси та інновацізацію; низький рівень соціально-

економічної ефективності й інноваційного розвитку підприємств, що поглиблює сировинну модель господарювання; невідповідність продукції міжнародним стандартам якості, зокрема це стосується продовольства на відміну від сировини; недостатність потужностей для ефективної переробки і подальшої реалізації на експорт не сировини, а головної до споживання продовольчої продукції та напівфабрикатів.

Список бібліографічних посилань

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 774 с.
2. Андрющенко К. А. Формування організаційних факторів конкурентних переваг підприємства в ринковому середовищі. *Інноваційна економіка*. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2011. № 3. С. 93-95.
3. Забурання Л. В. Економічна ефективність виробництва зерна та шляхи її підвищення в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2014. № 3. С. 55-61.
4. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
5. Лупенко Ю. О. Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / за ред. Ю. О. Лупенка, М. Ф. Кропивка, М. Й. Маліка та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2013. 40 с.
6. Малік М. Й. Інституціональні чинники розвитку сільськогосподарської кооперації. Кооперативні читання: 2018 рік : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 1 черв. 2018 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. С. 12-19.
7. Месель-Веселяк В. Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. *Економіка АПК*. 2005. № 6. С. 17-26.
8. Нepochatenko O. O., Ptashnyk S. A., Nepochatenko V. O. Аналіз конкурентного середовища сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2016. № 5. С. 43-51.
9. Нестерчук Ю. О. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*. 2010. № 6. С. 10-14.
10. Охрімченко І. В. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери. *Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та фінансування* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції викладачів, молодих учених та студентів. Херсон, 2013. С. 77-85.
11. Ptashnyk S. A. Організаційно-економічні критерії державної підтримки сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 2. С. 74-78.
12. Ptashnyk S. A. Прогнозування конкурентоспроможного розвитку сільськогосподарських підприємств залежно від валової продукції рослинництва та тваринництва. *СХІД*. 2018. № 1. С. 18-22. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2018_1_4.
13. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і рішення : наукова доповідь / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяк, О. Г. Шпикуляк та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 54 с.
14. Саблук П. Т., Кропивко М. Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 3-12.
15. Шпикуляк О. Г. Інституції та механізми регулювання аграрного ринку: теоретико-практична оцінка функціонування. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 2. С. 46-59. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_2_6.

References

1. Andriichuk, V.H. (2013). *Ekonomika ahrarnykh pidpriemstv: pidruchnyk [Economics of agrarian enterprises: textbook]*. Kyiv: KNEU [In Ukrainian].
2. Andriushchenko, K.A. (2011). Formuvannya orhanizatsiinykh faktoriv konkurentnykh perevah pidpriemstva v rynkovomu seredovyshchi [Formation of organizational factors of competitive advantages of the enterprise in a market environment]. *Innovatsiina ekonomika. Vseukrainskyi naukovovyrobnychiy zhurnal*, 3, pp. 93-95 [In Ukrainian].
3. Zaburanna, L.V. (2014). Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva zerna ta shliakhy yii pidvyshchennia v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Economic efficiency of grain production and ways of its increase in agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 55-61 [In Ukrainian].
4. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Y., Shpykuliak, O.H., et al. (2014). *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy : monohrafiia [Innovative support for development of agriculture in Ukraine: problems and perspectives: monograph]*. Kyiv: NNTS "IAE" [In Ukrainian].
5. Lupenko, Yu.O., Kropyvko, M.F., Malik, M.Y., et al. (2013). *Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti ahropromyslovoho vyrobnytstva na osnovi rozvytku klasternykh system [Improving the competitiveness and social orientation of agro-industrial production on basis of cluster systems development]*. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTS "IAE" [In Ukrainian].
6. Malik, M.Y. (2018). Instytutsionalni chynnyky rozvytku silskohospodarskoi kooperatsii [Institutional factors of agricultural co-operation development]. *Kooperatyvni chytannia: 2018 rik: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. - Cooperative readings: 2018: materials of all-Ukrainian scientific and practical conference*. (pp. 12-19). Zhytomyr: ZhNAEU [In Ukrainian].
7. Mesel-Veseliak, V.Ya. (2005). Pidvyshchennia efektyvnosti silskohospodarskoho vyrobnytstva [Improving the efficiency of agricultural production]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 17-26 [In Ukrainian].
8. Nepochatenko, O.O., Ptashnyk, S.A., & Nepochatenko, V.O. (2016). Analiz konkurentnoho seredovyshcha silskohospodarskykh pidpriemstv [Analysis of the competitive environment of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 43-51 [In Ukrainian].
9. Nesterchuk, Yu.O. (2010). Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Increasing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu im. V.V. Dokuchaieva*, 6, pp. 10-14 [In Ukrainian].
10. Okhrimenko, I.V. (2013). Napriamy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv ahrarnoi sfery [Areas of increasing competitiveness of enterprises in agrarian sphere]. *Aktualni aspekty rozvytku pidpriemstv ahrarnoi sfery: oblik, audit ta finansuvannia: materialy II Vseukrainskoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii vykladachiv, molodykh uchenykh ta studentiv - Actual aspects of the development of agrarian enterprises: accounting, audit and financing: materials of the 2nd All-Ukrainian scientific and practical internet conference for teachers, young scientists, and students*. (pp. 77-85). Kherson [In Ukrainian].

16. Economic theory: political economy : textbook / Bazilevich V., V. Popov, KA Bazilevich, N. Grazhevskaya. K.: Knowledge-press, 2007. 719 p.s.

17. Filipenko A. International economic relations : [textbook] / A. Filipenko, S. Borinets, V. Brushwood et al. K.: Lybid, 1992. are 172 p.s

18. Prokopets L. Component increases of competitiveness of agricultural enterprises. *Collection of scientific works of Bukovyna University*. 2011. № 7. P. 37-47.

11. Ptashnyk, S.A. (2017). Orhanizatsiino-ekonomichni kryterii derzhavnoi pidtrymky silskohospodarskykh pidpryemstv [Organizational and economic criteria of state support to agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 74-78 [In Ukrainian].

12. Ptashnyk, S.A. (2018). Prohnozuvannia konkurentos-promozhnoho rozvytku silskohospodarskykh pidpryemstv zalezho vid valovoi produktsii roslynnytstva ta tvarynnytstva [Prediction of competitive development of agricultural enterprises depending on gross crop and livestock production]. *SKhid*, 1, pp. 18-22. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2018_1_4 [In Ukrainian].

13. Lupenko, Yu.O., Mesel-Veseliak, V.Ya., Shpykuliak, O.H., et al. (2018). *Rozvytok form hospodariuvannia v silskomu hospodarstvi: problemy i rishennia : naukova dopovid [Development of management forms in agriculture: problems and solutions: scientific report]*. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].

14. Sabluk, P.T. & Kropyvko, M.F. (2010). Klasteryzatsiia yak mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ta sotsialnoi spriamovanosti aharnoi ekonomiky [Clusterization as a mechanism for increasing the competitiveness and social orientation of the agrarian economy]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 3-12 [In Ukrainian].

15. Shpykuliak, O.H. (2016). Instytutsii ta mekhanizmy rehuliuвання aharnoho rynku: teoretyko-praktychna otsinka funktsionuvannia [Institutions and mechanisms for regulation of the agrarian market: theoretical and practical evaluation of functioning]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, 2, pp. 46-59. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_2_6 [In Ukrainian].

16. Bazilevich, V., Popov, V., Bazilevich, K., & Grazhevskaya, N. (2007). *Economic theory: political economy: textbook*. Kyiv: Knowledge-press [In English].

17. Filipenko, A., Borinets, S., Brushwood, V., et al. (1992). *International economic relations: textbook*. Kyiv: Lybid [In English].

18. Prokopets, L. (2011). Component increases of competitiveness of agricultural enterprises. *Collection of scientific works of Bukovyna University*, 7, pp. 37-47 [In English].

Nepochatenko O.O., Ptashnyk S.A., Melnyk K.M. Evaluation of prospects for agricultural enterprises' competitiveness

The purpose of the article is to carry out the evaluation of perspectives of rural enterprises' competitiveness on basis of research of their functioning success in modern conditions.

Research methods. *In the research process were used the following scientific methods: the dialectic method of knowledge for analyzing scientific works on perspectives and development problems of competitiveness of Ukrainian rural enterprises; methods of empirical research for evaluation and description of the state and development of the research object.*

Research results. *Dependence of influence factors on the evaluation of prospects of agricultural enterprises' competitiveness within a framework of the existing resource model of the agrarian complex was highlighted. As long as the domestic agricultural business is based on a resource basis, factors of land, capital and labor will contribute to result achievement, but without a tangible role of innovation. Under this condition, strategic management of resource potential of enterprises becomes of extreme importance, since relying on the quality of the land resource, it must be kept in a sufficient condition for stable productivity. Thus, enterprises will be forced to introduce effective elements of strategic management of resource potential as a priority, which will project a promising competitiveness. By effectively combining all of the abovementioned elements of strategic management of resource potential, the vast majority of agricultural enterprises will remain competitive.*

Elements of scientific novelty. *The novelty of the research lies in further developed theoretical positions on determining the evaluation of development prospects for agricultural enterprises' competitiveness, as well as outlined elements of the strategic management mechanism of resource potential of an enterprise.*

Practical significance. *Main effective elements of strategic management of resource potential were characterized, which will contribute to the development of competitiveness of agricultural enterprises in the future. Figs.: 2. Refs.: 18.*

Keywords: *competitiveness; agricultural enterprises; land reform; resource model for the development of agricultural enterprises; resource potential; elements of strategic management.*

Nepochatenko Olena Oleksandrivna - doctor of economic sciences, professor, rector of Uman National University of Horticulture (1, Instytutska str., Uman)

E-mail: nepochatenko1@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1212-6335>

Ptashnyk Svitlana Andriivna - candidate of economic sciences, lecturer of the department of finance, banking and insurance, Uman National University of Horticulture (1, Instytutska str., Uman)

E-mail: ChekalykSvt@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1470-9753>

Melnyk Kateryna Mykolaivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of finance, banking and insurance, Uman National University of Horticulture (1, Instytutska str., Uman)

E-mail: kate_melnyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4638-4188>

Непочатенко Е.А., Пташник С.А., Мельник Е.Н. Оценка перспектив конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий

Цель статьи - оценить перспективы конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий на основе исследования успешности их функционирования в современных условиях.

Методика исследования. В процессе исследования использованы диалектический метод познания для анализа научных трудов относительно проблематики развития и перспектив конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий Украины; методы эмпирического исследования для оценки и описания современного состояния и развития объекта исследования.

Результаты исследования. Освещены зависимость факторов влияния на оценку перспектив конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий в рамках существующей ресурсной модели аграрного комплекса. Пока отечественное сельскохозяйственное предпринимательство будет базироваться на ресурсных началах, обеспечению результативности будут способствовать факторы земли, капитала и труда, но без ощутимой роли инноваций. При этом условия исключительное значение приобретает стратегия управления ресурсным потенциалом предприятий, поскольку, полагаясь в частности на качество ресурса земли - его необходимо сохранять в состоянии, достаточном для стабильной производительности. Таким образом, предприятия будут вынуждены вводить эффективные элементы стратегического управления ресурсным потенциалом, что проектно будет способствовать перспективной конкурентоспособности, то есть станет приоритетной необходимостью. При эффективном сочетании всех приведенных элементов стратегического управления ресурсным потенциалом подавляющее большинство сельскохозяйственных предприятий будут оставаться перспективно конкурентоспособными.

Элементы научной новизны. Получили дальнейшее развитие теоретические положения по определению оценки перспектив развития конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий, а также очерчены элементы механизма стратегического управления ресурсным потенциалом предприятия.

Практическая значимость. Охарактеризованы основные эффективные элементы стратегического управления ресурсным потенциалом, что в перспективе будут способствовать развитию конкурентоспособности сельскохозяйственных предприятий. Илл.: 2. Библиогр.: 18.

Ключевые слова: конкурентоспособность; сельскохозяйственные предприятия; земельная реформа; ресурсная модель развития сельскохозяйственных предприятий; ресурсный потенциал, элементы стратегического управления.

Непочатенко Елена Александровна - доктор экономических наук, профессор, ректор Уманского национального университета садоводства (г. Умань, ул. Институтская, 1)

E-mail: nepochatenko1@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1212-6335>

Пташник Светлана Андреевна - кандидат экономических наук, преподаватель кафедры финансов, банковского дела и страхования, Уманский национальный университет садоводства (г. Умань, ул. Институтская, 1)

E-mail: ChekalykSvt@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-1470-9753>

Мельник Екатерина Николаевна - кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Уманский национальный университет садоводства (г. Умань, ул. Институтская, 1)

E-mail: kate_melnyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4638-4188>

Стаття надійшла до редакції 08.05.2019 р.

Фахове рецензування: 16.05.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Непочатенко О. О., Пташник С. А., Мельник К.М. Оцінка перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 45 – 52.

*